

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT ÜSTÜNDAĞ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/15428
Karar Tarihi : 17/7/2018

Başkan y. : Serdar ÖZGÜLDÜR
Üyeler : Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Yunus HEPER
Başvurucu : Ferhat ÜSTÜNDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Demokratik Toplum Partisinin (DTP) çağrısı üzerine yapılan toplantıya katılma sonucunda cezalandırılmanın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/9/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyonu sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
9. 10/10/1989 doğumlu olan başvuru, olayların meydana geldiği tarihte Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinde ikamet etmektedir.
10. 4/3/2009 tarihinde Doğubayazıt ilçesinde DTP tarafından açık hava toplantısı (miting) düzenlenmiştir. Miting, yerel idari otoritelere gerekli bildirimler yapılmasını müteakip mevzuatta öngörülen usullerle tertip edilmiştir.

11. Biril İlçe Emniyet Müdürlüğü ve diğeri mitingün düzen içinde yapılmasından sorumlu miting komiseri tarafından mitingle ilgili iki ayrı rapor tanzim edilmiştir. Miting alanında başvuruçunun hareketleri güvenlik güçlerine ait iki ayrı kamera ile kayda alınmıştır. Bundan başka başvuruçunun uzaktan otuz kadar fotoğrafı çekilmiştir.

12. Mitinge DTP milletvekillerinden birkaçı ile DTP'nin mahalli yöneticileri iştirak etmiştir. Toplantı, parti otobüsünün şehir meydanına gelişi ile başlamıştır. İdari otoritelerin düzenledikleri raporlara göre mitingeye yaklaşık 3.000 kişi katılmıştır. Söz konusu topluluk miting otobüsü ile birlikte ve sloganlar eşliğinde miting alanına gelmiştir. Mitingde, yaklaşan belediye seçimlerinde DTP'nin Doğubeyazıt belediye başkan adayı tanıtılmış ve siyasetçiler Hükümet politikalarını eleştirmişlerdir. Konuşmalar Türkçe ve Kürdçe yapılmıştır.

13. Tanınmamak için yüzlerini kapatmış yaklaşık otuz kişilik bir grup miting alanına sonradan gelmiştir. Kalabalığın içine doğru ikişerli sıra hâlinde ve askerî disiplin içinde ilerleyen bu grup "*Araratın özgürlük şahinlerinden İmralıya bin selam*" yazılı pankart ile Abdullah Öcalan'a ait bir poster ve Türkçe adı Kürdistan İşçi Partisi olan PKK/KONGRA GEL terör örgütü ile kısa adı HPG olan Halk Savunma Güçleri isimli terör örgütünü temsil eden bayraklar ve flamalar taşımış, bunları kalabalığın arasında ve miting alanında gezdirmişlerdir. Tutanaklara göre miting esnasında "*Biji serok Apo*", "*Dişe diş kana kan, seninleyiz Öcalan.*", "*Beyazıt ovası Apocular yuvası*", "*PKK halktır, halk burada.*" şeklinde sloganlar atılmıştır. İdari otoritelerin raporlarına göre miting olaysız bir şekilde sona ermiştir.

14. Kamera kayıtlarına ilişkin bilirkişi raporuna göre başvuruçunun, miting alanında terör örgütlerini temsil eden bayraklar ile terör örgütü liderinin posterini açan ve örgüt lehine sloganlar atan grup içinde yer almış ve güvenlik güçlerinin kendisini tespit edememesi için yüzünü kapatmıştır. Bilirkişi raporlarına göre başvuruçunun, güvenlik güçlerinin çekim yaptığı kameraya saldırgan bir üslupla yönelerek güvenlik güçlerini tehdit etmiş ve daha sonra arkadaşlarına katılmıştır. Bu sırada başvuruçunun yakın plan kamera görüntüleri çekilmiştir. Başvuruçunun ve içinde bulunduğu grubun diğer üyeleri mitingün sona ermesi ve topluluğun dağılması esnasında güvenlik güçlerinin kendilerini tespit edememesi için elbiselerini değiştirmişlerdir. Bu kişilerin kalabalık içinde elbiselerini değiştirdikleri ve yüzlerini kapatan örtüleri çıkarttıkları kameralar tarafından kayda alınmıştır.

15. Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığınca başvuruçunun hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan 3/4/2009 tarihli iddianame düzenlenmiştir. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda 11/4/2013 tarihinde başvuruçunun 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"[başvuruçunun] savunması, olay tutanakları, [mahkeme kararında detayları verilen kamera kayıtlarına dayanan] bilirkişi raporu ile tutulan tüm tutanaklar bir arada değerlendirildiğinde; sanığın [başvuruçunun] yasadışı terör örgütünün bayraklarının ve terör örgütü liderinin posterlerinin taşındığı, terör örgütü lehine sloganların atıldığı yasa dışı gösteri sırasında yüzünü poşi ile kimliğini gizlemek amacıyla kapatmak suretiyle Terörle Mücadele Kanununun 7/2-a maddesinde tanımlanan terör örgütünün propagandasını yapmak suçunu işlediği sabit olduğu"

16. Temyiz üzerine karar Yargıtay 9. Ceza Dairesince 9/5/2014 tarihinde onanmıştır. Başvurucu, karardan 20/8/2014 tarihli müddetnamenin kendisine tebliğ edilmesiyle haberdar olduğunu belirtmiştir.

17. Başvurucu 18/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Terör örgütleri" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısımlarının 2013 ve 2015 yıllarında yapılan değişiklikten önceki hâli şöyledir:

"Terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır...

Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*

b) *Terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde, örgüte ait amblem ve işaretlerin taşınması, slogan atılması veya ses cihazları ile yayın yapılması ya da terör örgütüne ait amblem ve işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi."*

19. 3713 sayılı Kanun'un "Terör örgütleri" kenar başlıklı 7. maddesinin yürürlükteki hâlinin ilgili kısımları şu şekildedir:

"(Değişik ikinci fıkra: 11/4/2013-6459/8 md.) Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır... Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

...

b) *Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;*

1. *Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,*

2. *Slogan atılması,*

3. *Ses cihazları ile yayın yapılması,*

4. *Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.*

(Ek fıkra: 27/3/2015-6638/10 md.) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerini gizlemek amacıyla yüzünü tamamen veya kısmen kapatanlar üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu suçu işleyenlerin cebir ve şiddete başvurmaları ya da her türlü silah, molotof ve benzeri patlayıcı, yakıcı ya da yaralayıcı maddeler bulundurmaları veya kullanmaları hâlinde verilecek cezanın alt sınırı dört yıldan az olamaz."

B. Uluslararası Hukuk

20. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin ilgili uluslararası hukuk kaynaklarının yer aldığı kararlar için *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* (B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 25-30) ve *Ömer Faruk Akyüz* (B. No: 2015/9247, 4/4/2018, §§ 28-37) kararlarına bakılabilir.

1. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Kapsamı ve Önemi

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına sahip olmakla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir (*Ezelin/Fransa*, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 37). Dolayısıyla ifade özgürlüğünün siyasi yarar ve kamu yararını ilgilendiren konularda sınırlandırılmasının daha dar kapsamda olması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının uygulamasında da gözetilmelidir (*Öllinger/Avusturya*, B. No: 76900/01, 29/6/2006, § 38). Bu sebeple demokratik bir toplumda temel haklardan biri olan bu hak dar yorumlanmamalıdır (*G./Federal Almanya* (k.k.), B. No: 13079/87, 6/3/1989; *Rassemblement Jurassien Unité/İsviçre* (k.k.), B. No: 8191/78, 10/10/1979).

22. AİHM, ifade özgürlüğünün sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da ilgisiz kabul edilen *bilgi* ve *fikirler* için değil incitici, şok edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğunu pek çok kararında yinelemiştir. AİHM'e göre ifade özgürlüğü, yokluğu hâlinde *demokratik bir toplum*da söz edilemeyecek olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir (*Handyside/Birleşik Krallık*, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49).

23. AİHM kararlarında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve bu hak kapsamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun en temel değerleri arasında olduğu ve demokrasinin özünde açık bir tartışma ortamıyla sorunları çözebilme gücünün yer aldığı vurgulanmaktadır. AİHM'e göre şiddetle teşvik ve demokrasinin ilkelerini ortadan kaldırma durumları dışında toplantı ve ifade özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler, yetkililerin eylemlerde kullanılan ifadeler ve bakış açılarını şaşırtıcı ve kabul edilemez olarak değerlendirdiği ya da eylemlerin yasa dışı olduğu durumlarda dahi demokrasiye zarar vermekte ve hatta demokrasinin varlığını sık sık tehlikeye atmaktadır. Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesi imkânı sunulmalıdır (*Gün ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 8029/07, 18/6/2013, § 70; *Güneri ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 42853/98, 43609/98 ve 44291/98, 12/7/2005, § 76).

2. Barışçıl Toplantı Hakkının Korunması

24. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 11. maddesi bağlamında yalnızca *barışçıl toplantı* hakkının korunduğunu hatırlatmaktadır. *Oya Ataman/Türkiye* (B. No: 74552/01, 5/12/2006, § 42) kararında AİHM, "*Göstericilerin şiddet içeren faaliyetlerde bulunmadığı hallerde, Sözleşmenin 11. maddesi tarafından güvence altına alınan özgürlüğün içeriğinin boşalmaması için, kamu makamlarının barışçıl toplantılara belirli bir hoşgörüyü yaklaşmaları büyük önem taşımaktadır.*" hükmüne varmıştır. Haika açık yerde yapılan her türlü gösterinin günlük hayatın akışında belli bir karışıklığa sebep olabileceği ve olumsuz tepkilere yol açabileceği açıktır. Bu durumların varlığı toplantı hakkının ihlal edilmesini haklı gösteremez

(Achgouian/Ermenistan, B. No: 33268/03, 17/7/2008, § 90; Berladir ve diğerleri/Rusya, B. No: 34202/06, 10/7/2012, §§ 38-43; Disk ve Kesk/Türkiye, B. No: 38676/08, 27/11/2012, § 29; Oya Ataman/Türkiye).

25. Barışçıl toplantı kavramı, düzenleyicilerinin ve katılımcılarının niyetlerinin şiddet olduğu bir gösteriyi kapsamaz (G./Almanya (k.k.), B. No: 13079/87, 06/03/1989; Irkçılığa ve Faşizme Karşı Hristiyanlık/ Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 8440/78, 16/7/1980). AİHM, sonraki tarihli Büyük Dairenin iki kararında önceki Komisyon içtihatlarını tekrar etmiş ve şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösterilerin barışçıl toplantı kavramı dışında kaldığını hatırlatmıştır. AİHM, söz konusu kararlarında, yasaklanan bir toplantıyla ilgili kişilerin şiddete başvurma niyetlerine eğilmiştir. AİHM kişilerin şiddet kullanma niyetlerine sahip olmadıkları sonucuna varmış ve Sözleşme'nin 11. maddesinin uygulanabilir olduğuna karar vermiştir (Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden/Bulgaristan, B. No: 29221/95, 29225/95, 2/10/2001, §§ 77, 78; Birleşik Makedonya Örgütü İlinden ve Ivanov/Bulgaristan, B. No: 44079/98, 20/10/2005, § 99).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 17/7/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, DTP'nin düzenlediği basın açıklamasına katıldığını ancak olaylara karışmadan toplantı yapılan yerden ayrıldığını, kendisinin ayrılmasından sonra meydana gelen olaylarda bir sorumluluğu olmadığını ve kamera kayıtlarına göre yüzü kapalı olarak tespit edilen kişinin kendisi olmadığını ifade etmiştir. Başvurucu; gösteri sırasında yüzünü kapatan kişi kendisi olmamasına rağmen hukuka aykırı olarak cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, AİHM'in toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin bazı kararları hatırlatılmıştır. Bakanlığa göre başvurucunun yasa dışı eylemlere katılımı görüntülü kayıtlarla tespit edilmiştir. Buna göre başvurucunun cezalandırılma nedeni barışçıl gösterilere katılmış olması değil barışçıl niteliği ortadan kalkan eylemlerde yer almasıdır. Bakanlık, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına bir müdahale olduğu kabul edilse bile bu müdahalenin demokratik bir toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu görüşündedir.

29. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki görüşlerini tekrar etmiştir. Başvurucu ayrıca, Bakanlığın kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin görüşlerine katılmadığını belirtmiştir.

B. Değerlendirme

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

31. Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

33. Başvurucu; gösteri sırasında yüzünü kapatan kişinin kendisi olmadığını, buna rağmen cezalandırıldığını derece mahkemeleri ve Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürmüştür. Dolayısıyla cevaplanması gereken ilk soru gerçekten de başvurunun toplantı hakkına herhangi bir müdahalenin söz konusu olup olmadığıdır.

34. Başvurucu, düzenlenen bir toplantı sırasında işlediği eylemler nedeniyle cezalandırılmıştır. Derece mahkemeleri başvurunun terör örgütü propagandası yapmak suçuna vücut veren eylemleri işlediğini sabit görmüştür. Başvurucunun bir toplantı sırasında işlediği ileri sürülen eylemlerinden dolayı cezalandırılmış olması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale edildiğinin kabulü gerekir. Zira bu düşüncenin aksine başvurunun suçlandığı eylemleri kabul etmemesi hâlinde toplantı hakkından da faydalanamayacağını kabul edilmesi onu Anayasa'nın sağladığı güvenceden yoksun bırakacaktır.

35. Mevcut başvurudaki şikâyetler, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı açısından incelenecektir. Başvurucunun bireysel başvuruda ileri sürdüğü sübuta ilişkin itirazlar kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Buna ilave olarak Anayasa Mahkemesi, başvurunun 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca mahkûmiyetinin ceza hukukuna uygunluğu konusunda da bir karar vermek zorunda olmadığını değerlendirmektedir. Dolayısıyla mevcut başvurunun koşullarında başvurunun mahkûmiyetinin onun toplantı hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

37. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili

maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

38. 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin üçüncü fıkrasının olaya uygulanan ilk cümlesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

39. Başvurucunun cezalandırılmasının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden *kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesine* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Önemi

40. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (*Dilan Ögüz Canan*, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 79; *Osman Erbil*, 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

41. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine bas özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğünün ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 34; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* § 115; *Osman Erbil*, §§ 31, 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 72; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B.No:2013/3936, 17/2/2016, § 66; *Ömer Faruk Akyüz*, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 35; *Ömer Faruk Akyüz*, § 55).

42. İfade özgürlüğünde olduğu gibi toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı da sadece toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören görüş ve fikirleri korumakla yetinmez. Bunun haricinde toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek hatta şok edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek bazı fikirleri savunma amacıyla da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilir.

43. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür bir tartışma ortamında ulaşılabilir. Demokrasinin temel özelliklerinden biri de toplumsal meselelerin diyalog yoluyla ve şiddeti dışlayan yöntemlerle çözülmesine imkân vermesidir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını

kullanarak toplanan insanların ileri sürdükleri fikirler bu fikirlere katılmayan diğer insanları rahatsız edebilir ve onların tepkilerini çekebilir. Ancak burada önemli olan söz konusu hakkın -tüm bu rahatsızlığa rağmen- barışçıl bir şekilde kullanılmasıdır.

44. Toplantının veya gösteri yürüyüşünün hangi amaçla yapıldığının bir önemi yoktur. Bununla birlikte -ifade özgürlüğünde olduğu gibi- siyasal ve kamusal meseleler söz konusu olduğunda toplantı hakkına yapılan müdahaleler daha dar yorumlanmalıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 79; *Osman Erbil*, § 45; *Ömer Faruk Akyüz*, § 53).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygun Olması

45. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklere uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açık ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvuru araçları arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde "*demokratik toplum düzeninin gereklere aykırı olmama*" ve "*ölçülülük ilkesine aykırı olmama*" biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 3/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18).

46. Toplantı hakkı üzerindeki sınırlamanın kamu düzeninin korunması gibi demokratik bir toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. *Dilan Ögüz Canan* § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 73; *Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56; *Adalet Mehtap Buluryer*, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; grev hakkı bağlamında bkz. *Kristal-İş Sendikası* [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 70; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

47. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenlemek yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (*Dilan Ögüz Canan* § 33; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 74; *Adalet Mehtap Buluryer*, § 71).

48. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı

başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir. Kamu gücünü kullanan organların toplantılara ve gösteri yürüyüşlerine müdahale ederken toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (Bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında *Dilan Ögüz Canan* § 33, 56; sendika hakkı bağlamında bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 74; ifade özgürlüğü bağlamında *Bekir Coşkun*, §§ 44, 47; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50).

49. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(c) Barışçıl Toplantı Hakkı

50. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin *silahsız ve saldırsız*, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmeyen ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle değiştirilmesi ve gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendisini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 37; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 117, 118; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 80; *Osman Erbil*, § 47; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 67, 68; *Ömer Faruk Akyüz*, § 54).

51. Eğer toplantı şiddet içeriyorsa veya bu toplantıda şiddete çağrıda bulunuluyorsa bu toplantının barışçıl olduğu, dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin sağladığı korumadan yararlanacağı söylenemez.

52. Anayasa'nın 34. maddesinde öngörülen toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının devlete yüklediği yükümlülük sadece toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale etmemekle sınırlı değildir. Bu hak, devlete yalnızca kamu düzenini değil aynı zamanda toplantı hakkını kullanan bireyleri de şiddetten ya da diğer haksız engellemelerden koruma yükümlülüğünü getirir. Dolayısıyla devletin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin barış içinde yapılabilmesini sağlamak için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bir toplantı veya gösteriye katılanların bu anayasa haklarını gereği gibi kullanmalarını temin amacıyla kamu gücü kullanan organların zarar tehlikesinin baş gösterdiği durumlarda daha erken davranmaları ve gerekli tedbirleri almaları gerekir.

53. Bu noktada Anayasa Mahkemesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyen ile bu toplantılara katılanların niyetlerini önemser. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplantı kavramı dışındadır. Dolayısıyla henüz şiddet hareketlerine başvurmamış olsalar bile şiddet kullanma niyetinde olduğu makul gerekçelerle ortaya konulmuş olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplantı kavramı dışında mütalaa edilebilir. Böyle bir durumda Anayasa'nın 34. maddesi yetkililere şiddet hareketlerini önlemeye yönelik bazı makul tedbirlerin alınması görevini yükler.

54. Bununla birlikte bir kimsenin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, katıldığı bir toplantı sırasında yer yer görülen şiddet hareketleri sebebiyle otomatik olarak ortadan kalkmaz. Bir kimse davranışlarıyla şiddet kullanma niyetini ortaya koymamış veya katıldığı bir toplantıda cereyan eden şiddet hareketlerine iştirak etmemiş ise bu kişinin Anayasa'nın 34. maddesinin altında güvenceye alınmış olan hakları korunmaya devam eder. Barışçıl bir gösteride bazı kimselerin bunu kötüye kullanarak şiddete başvurmaları, niyeti barışçıl olan bir toplantıya katılanların toplantı hakkına müdahaleyi haklı kılmaz. Böyle durumlarda kolluk güçlerinin toptan yasaklama yerine barışçıl toplantı yapanlarla şiddete başvuranları ayırıştırma ödevi vardır. Kolluk, şiddet hareketlerini engelleyecek ölçülü tedbirler alarak başkalarının haklarını güvenceye almalıdır.

55. Ancak şiddet yaygınlaşmış ve toplantıya bir bütün olarak hâkim olmuş ise artık barışçıl bir toplantıdan bahsedilemez.

56. Dolayısıyla kamu gücünü kullanan organlar toplantı hakkının kullanılmasını engellemiş iseler ya şiddetin toplantı ve gösteri yürüyüşünün tamamına hâkim olduğunu kanıtlamaları ya da hakkına müdahale ettikleri bireylerin bizzat bu şiddet olaylarına katıldığını ispat etme yükümlülüğü altındadırlar. Bu bağlamda barışçıl bir toplantıya müdahale etmek için genel ve muğlak bazı gerekçelere dayanılması yeterli kabul edilemez. Bir toplantının barışçıl olmadığı iddia edildiği takdirde kimin ne şekilde şiddet kullandığının gösterilmesi gerekir.

(d) Ödev ve Sorumluluklar

57. Barışçıl toplantı hakkı bireylerin bu hakkı kullandıkları zaman sahip oldukları ödev ve sorumluluklardan ayrı düşünülemez. "*Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.*" biçimindeki Anayasa'nın 12. maddesi, hak ve özgürlükler ile ödev ve sorumluluklar arasında içsel olarak var olan bağlantıyı vurgulamaktadır. Ödev ve sorumluluklar, somut başvurudaki gibi ödev ve sorumluluğunu yerine getirmediği iddia edilen kimselerin bir temel hak veya özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin şikâyetlerinde özellikle önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan şikâyetlerin incelenmesi sırasında bireylerin sahip oldukları ödev ve sorumlulukları gözönünde bulundurur. Bireylerin hak ve özgürlüklerinden tümüyle yararlanmalarının sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranışları ile bağlantılı olduğunun kabul edilmesi gerekir (*Dilan Ögüz Canan*, § 43; *Ömer Faruk Akyüz*, § 62).

58. Toplantı ve gösteri yapma hakkı sayesinde vatandaşlar; politikacıların ve ülkeyi yönetenlerin davranışlarını eleştirme, ülkede uygulanan politikalar ve projeler üzerinde etkide bulunma ve demokratik taleplerini dile getirme imkânına sahip olmaktadır. Bu yönüyle toplantı özgürlüğüne ve göstericilerin ifade özgürlüklerine müdahale edilmesi demokratik kurumları işlevsiz kılabileceği gibi bu durumun aksine bu hakkın barışçıl olmayan yöntemlerle kullanılması anayasal hakları tehlikeye düşürebilecektir.

(e) Caydırıcı Etki

59. Barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılan ve bir gösteride yasaklanmamış davranışlarda bulunan kişilerin toplantı hakkı, kınanabilir bir olaya karışmadıkları sürece en hafif kabul edilecek cezanın dahi uygulanmamasını temin eder. Zira bu tip soruşturmalar veya cezalandırmalar caydırıcı etki doğurma potansiyeli taşımaktadırlar (*Osman Erbil*, §§ 51, 71; *Ömer Faruk Akyüz*, § 60).

(f) Takdir Yetkisi

60. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına getirilen ve Anayasa'nın 34. maddenin 2. fıkrasına konu olan kısıtlamaların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi hususunda kamu gücünü kullanan organlar ile mahkemelerin belirli bir takdir yetkisi vardır. Bununla birlikte olayın somut koşullarında bir toplantı veya gösterinin şiddet içerdiğine ilişkin idari mercilerin veya derece mahkemelerinin kabulleri ile gerekçelerinin nihai denetim yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir (*Dilan Ögüz Canan*, § 32).

(g) Müdahalenin Gerekçesi

61. Keyfi uygulamalardan ve usulsüz sınırlandırmalardan kaçınılması için barışçıl bir toplantıya tedbir almak veya alınan tedbirlere aykırı davrananlara ceza vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun derece mahkemelerince ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya konulması, kamu düzeni ve başkalarının haklarının korunması ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması arasında adil bir kurulması gerekmektedir (*Dilan Ögüz Canan*, § 53; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 83; *Ömer Faruk Akyüz*, § 61).

62. Özet olarak Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruda toplantı özgürlüğüne yapılan müdahalenin gerçekten *toplumsal bir ihtiyaca* cevap verip vermediği ve kısıtlamanın ulaşılmak istenen amaçla *orantılı* olup olmadığı sorusuna cevap bulacaktır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Eldeki bireysel başvuru dosyasında bulunan tüm raporlar tetkik edilmiş, ayrıca dosya içinde bulunan ve başvuruya konu mitinge ilişkin görüntülerin bulunduğu DVD izlenmiştir. Kamu otoritelerince toplantıya yaklaşık üç bin kişinin katıldığı ifade edilmiştir. Birden çok açıdan elde edilen kamera görüntüleri ve fotoğraflardan görüldüğü üzere kimliğini gizlemek amacıyla yüzünü kapatmış yaklaşık otuz kişilik bir grup ikiye bölünmüş ve belirli bir askeri disiplin içinde terör örgütü lehine slogan atarak miting alanında topluluğun arasına doğru ilerlemiştir. Bahsi geçen grup üyelerinin ellerinde PKK terör örgütü ile onun silahlı kanadı olan HPG'nin bayraklarının ve flamalarının olduğu, örgüt lehine ifadelerin yer aldığı pankartları ve terör örgütü liderinin posterini taşıdıkları görülmüştür (bkz. §§ 11-14).

64. Başvurucunun da bahsi geçen kişilerin arasında bulunduğu ve terör örgütü lehine sloganlar attığı, terör örgütünü simgeleyen flama taşıdığı, kimliğini gizlemek için yüzünü kapattığı hususları derece mahkemesince sabit görülmüştür. Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin sübuta ilişkin bu kabulüne yönelik herhangi bir değerlendirme yapmayı gerekli görmemiştir. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, başvurucunun terör örgütünü propagandasına dönüştürülen toplantıda kimliğini gizlemek amacıyla yüzünü kapatmak suçundan 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının helirlenmesinden ibarettir.

65. Söz konusu mesele iki aşamalı bir süreç izlenerek ele alınmalıdır. İlk aşamada başvurucunun katıldığı Parti mitinginin bir terör örgütünün propagandasına dönüştürülüp dönüştürülmediği incelenmeli, ikinci aşamada ise böyle bir toplantıya katılan başvurucunun kimliğini gizlemek için yüzünü kapatması nedeniyle

cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

66. İlk olarak idare ve mahkemelerce bahse konu toplantının bütünüyle barışçıl olmayan bir toplantıya dönüştüğü kabul edilmemiştir. Nitekim mahallî yetkililer iki ayrı raporda, toplantının herhangi bir şiddet hareketi yaşanmadan sona erdirildiğini ifade etmişlerdir. Emniyet güçleri de yüzlerini örterek terör örgütüne açıkça destek veren kişilerin varlığına rağmen toplantının tümüyle barışçıl olmaktan çıktığını değerlendirmemiş, toplantının tamamen dağıtılması yerine toplantı sonrasında belirli kişiler hakkında soruşturma açmıştır. Yalnızca belirli kişilerin toplantı hakkına müdahale edilmiş olması, toplantı hakkını kullanan diğer kişilerin bu haklarını tam olarak kullanabilmeleri için devletin sahip olduğu yükümlülükler çerçevesinde hareket edildiğini göstermektedir (bkz. § 51).

(a) Terör Örgütü Lehine Sloganlar Atılması, Terör Örgütünü Temsil Eden Bayrak ve Flamaların Taşınması

67. İkinci olarak başvurunun da aralarında bulunduğu bir grup, terör örgütüne ait bayraklar ve flamalar ile örgüt liderinin posteri ve örgüt liderine hitap eden bir pankartı taşımıştır. Söz konusu grup, miting alanına toplanan ve barışçıl toplantı hakkını kullanan kişilerin arasına yerleşerek PKK terör örgütünü ve onun şiddet eylemlerini övücü sloganlar atmıştır (bkz. § 13). Derece mahkemeleri, miting alanına toplanan kalabalığın arasına karışan ve *"Dişe diş kana kan, seninleiz Öcalan."*, *"Beyazıt ovası, Apocular yuvası"*, *"PKK halktır, halk burada"*, sloganları ile terör örgütünün destekçisi olduğunu açıkça ifade eden bu kişilerin şiddet hareketlerini yöntem olarak benimseyen örgütün destekçisi veya üyesi olduklarını belli edecek şekilde davrandıklarını kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin bu kabulünü benimsemektedir.

68. Başvuruya konu toplantıda, şiddet kullanan bir terör örgütünün eylemleri övülmüş; açıkça kin ve intikam duygularının oluşmasına çalışılmış ve şiddetin bir çözüm olduğu ifade edilmiştir. Miting alanında bulunan ve başvurunun da içinde bulunduğu küçük bir grup taşıdıkları örgüte ait bayraklarla, attıkları ve kalabalığa söyletmeye çalıştıkları sloganlar ile süregelen şiddet eylemlerinin artmasına veya devamına destek olacak tarzda hareket etmiştir. Bir terör örgütü olan ve hedeflerine ulaşmak için şiddeti bir yöntem olarak benimseyen PKK'nın desteklediğinin söylenmesiyle demokratik topluma yönelik ciddi bir tehdit ortaya konulmuştur.

69. Bununla birlikte PKK terör örgütü gibi şiddeti yöntem olarak benimsemiş ve hâlâ terör eylemlerini sürdürmekte olan bir örgütle ilişkilendirilmiş sembollerin (bayrak gibi) sergilenmesi, o terör örgütünün fikirleriyle özdeşleştirilebilir. Dolayısıyla bir terör örgütüne özgü olduğu konusunda şüphe bulunmayan sembollerin kullanılmasıyla örgütün yalnızca siyasi idealleri ya da hedeflerinin desteklediği, buna karşın aynı terör örgütünün yöntem olarak şiddeti benimsemiş olmasının meşru görülmediğinin söylenmesi güçtür.

70. Sonuçta toplantıya katılanlar yöntem olarak şiddeti kullanmamış olsalar ve toplantı bir şiddet eylemi olmaksızın tamamlanmış olsa bile taşınan pankartlar, bayraklar ve atılan sloganlar ile başvurunun da içinde bulunduğu göstericilerin küçük bir kısmı şiddeti savunmuştur. Bir terör örgütünün eylemlerini onaylayarak kamuoyu önünde ona sahip çıkmak, anılan örgütün işlediği cürümleri iyi görmek ve dolayısıyla desteklemek niteliğindedir. Bu kişiler bir terör örgütünün toplumsal bilinirliğinin ve

kabul edilebilirliğinin artırılmasına, eylemlerinin meşru gösterilmesine, toplantı ve gösteri hakkının tanıdığı imkânlar kullanılarak güvenlik güçlerine ve devletin diğer kurumlarına karşı sürekli bir çatışma siyasetinin yöntem olarak benimsenmesine hizmet etmişlerdir. Dolayısıyla bu kişiler yönünden başvuruya konu toplantı barışçıl toplantı kavramı dışında kalmıştır.

(b) Toplantıya Katılanların Kimliklerini Gizlemek İçin Yüzlerini Kapatmaları

71. Üçüncü olarak derece mahkemeleri, başvurusunun terör örgütünün propagandasının yapıldığı toplantıda kimliğini gizlemek için yüzünü kapattığını tespit etmiş ve cezalandırılmasında bu eylemini gözönünde bulundurmuştur (bkz. § 15). Yukarıda ifade edildiği gibi toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleyenlerin ve bunlara katılanların niyetleri önemlidir. Zira şiddet kullanma niyetinde olan kişiler bir toplantıya katılan, düşüncelerini kolektif olarak ve barışçıl bir yöntemle ifade etmek isteyen kişilerin bu hakkını tam olarak kullanmalarına zarar verebilirler (bkz. §§ 24, 49).

72. Bu noktada Anayasa'nın 34. maddesinde yer alan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının devlete yüklediği yükümlülüğün sadece toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale etmemekle sınırlı olmadığı hatırlanmalıdır. Devlet, yalnızca kamu malını değil aynı zamanda kamu düzenini ve bunun ayrılmaz bir parçasını oluşturan -barışçıl bir gösteriye katılan- diğer kişileri de şiddete başvuranlardan korumak zorundadır. Bir toplantının barışçıl bir biçimde icra edilememesi bireylerin fikirlerini savunma ve başkalarına duyurma imkânını ortadan kaldırır ve bu durum toplantı hakkının farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılması amaçlarıyla bağdaşmaz. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin barış içinde yapılabilmesini sağlamak için bazı önlemler alması devletin yükümlülüklerindedir.

73. Buradan çıkan sonuca göre toplantı veya gösterilere katılanların bu anayasal haklarını gereği gibi kullanmalarını temin amacıyla kamu gücünü kullanan organların bireylerin veya kamunun menfaatlerine yönelik ciddi bir tehdidin baş gösterdiği durumlarda daha erken davranmaları ve şiddet hareketlerini önlemeye yönelik bazı makul tedbirleri almaları gerekir.

74. Nitekim kanun koyucu, Anayasa'nın 34. maddesinin devlete yüklediği yükümlülüklerin bir gereği olarak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin barış içinde yapılabilmesini sağlamak için bir önlem olarak 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. § 18) hükmünü kabul etmiştir. Söz konusu kural ile kanun koyucu, terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde kimliklerini gizlemek amacıyla yüzünü tamamen veya kısmen kapatana ceza hükmü öngörmüştür.

75. 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinde 27/3/2015 tarihinde değişiklik yapan 6638 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde "...meydana gelen toplumsal olayların terör örgütlerinin propagandasına dönüşmesi, göstericilerin vatandaşlarımızın can güvenliklerini ve vücut bütünlüklerini tehdit etmesi, kamuya ve özel kişilere ait bina, araç ve mallara zarar vermesi, hatta yağma girişimlerinde bulunması özgürlük-güvenlik dengesini bozmadan yeni tedbirler alınmasını zorunlu kılmıştır." denilmiştir. Gerekçeden de açıkça anlaşıldığı üzere söz konusu kural ile bir toplantıyı barışçıl olmaktan çıkartma amacını güden kişilerin cezalandırılması amaçlanmıştır.

76. Anayasa'nın 34. maddesinin toplantıya katılan kişilere ödev ve sorumluluklar yüklediği hatırlanmalıdır. Dolayısıyla somut başvuruda şiddet hareketlerine başvurmamış olsalar bile yüzlerini gizleyerek başvuruya konu toplantıya katılan ve toplantıyı terör örgütünün propagandasına dönüştüren kişilerin hakkın gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmadıkları ve hakkı suistimal ettikleri kabul edilmelidir.

77. Anayasa Mahkemesi; sıradan bir toplantıda değil fakat terör örgütünün propagandasına dönüştürülen (bkz. § 13) başvuruya konu toplantıda kimliklerini gizleyen kişilerin iyi niyetlerinden şüphe duymak için yeterli nedenlerin var olduğu, bu kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösterilerin o kişiler yönünden barışçıl toplantı kavramı dışına müteallak edilmesinin temel hakların meşru zeminde ve etkin şekilde kullanılmasına hizmet edeceği sonucuna ulaşmıştır.

(c) Son Değerlendirmeler

78. Toplantı hakkının güvence altına alınmadığı bir ülkede demokrasiden bahsetmek mümkün değildir. Bu hak demokrasinin vazgeçilmez bir koşuludur ve onun ayrılmaz bir parçasıdır. Nitekim somut olayda DTP yetkilileri çok sayıda kişinin katıldığı açık hava toplantısında Hükümet politikalarını sert biçimde eleştirmiş ve yaklaşan yerel seçimlerde Doğubayazıt belediye başkan adaylarına oy verilmesi çağrısında bulunmuştur. Mitinge katılan kalabalıklar da DTP lehine ve başta Hükümet partisi olmak üzere diğer partiler ile devlet yetkilileri aleyhine sloganlar atmıştır. Derece mahkemeleri bahsi geçen mitingde yapılan ve mevcut düzenin değiştirilmesi çağrısında bulunan konuşmaları ve bu yönde atılan sloganları sırf bu nedenle terör örgütlerinin propagandası ve şiddete teşvik olarak nitelendirmemiştir (bkz. §§ 51, 64).

79. Toplantı hakkı, toplumda yer alan ve çoğunluk olmayan kimliklerin ve kültürlerin korunması ile geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Barışçıl toplantı hakkının korunmasının farklı inançlara, kültürlere, siyasi görüşlere sahip grupların veya etnik toplulukların birlikte barışçıl bir şekilde yaşayabilecekleri hoşgörülü ve çoğulcu bir toplum oluşturulmasında can alıcı olduğu tartışmasızdır. Bu sebeple toplantı hakkı kullanılırken ulaşılmak istenen amaç ve kullanılan ifadeler ne kadar rahatsız ve şok edici olursa olsun devlet makamlarının bu hakka müdahaleden kaçınmaları ve zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geliyorsa orantılı bir müdahalede bulunmaları gerekir.

80. Buna karşın şiddeti öven veya şiddetin daha da yaygınlaşmasına neden olan ifade açıklamalarının mevcut düzene itiraz eden, toplumun genelini rahatsız etse de barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan ifade açıklamalarından titizlikle ayrılması gerekir. Zira şiddeti bir yöntem olarak benimseyen düşünceler demokratik toplumun varlığını tehlikeye düşürür ve demokratik bir hakkın kullanımı ile bağdaşmaz. Dolayısıyla bu tür düşünceler demokratik bir toplumda tahammül edilmesi gereken düşüncelerden sayılamaz.

81. PKK terör örgütü, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte ve hâlen Türkiye'nin bir kısmında görülen ve uzun bir süredir devam etmekte olan vahim nitelikli şiddet olaylarının, can ve mal kayıplarının meydana gelmesinin temel aktörüdür. Somut olay değerlendirilirken terörle mücadelenin yol açtığı zorlukların gözönünde tutulması gerekir. Nitekim başvuru konusu olayların meydana geldiği Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesi, olayların meydana geldiği tarihten bugüne kadar anılan terör örgütüyle sıcak çatışmaların devam ettiği bir bölgedir. Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü'nün Anayasa Mahkemesine sunduğu rapora göre 2009 yılı içinde ikisi silahlı çatışma, biri silahlı

saldırı, biri patlayıcı madde koyma ve on dördü molotoflu saldırı olmak üzere toplam otuz dört terör olayı meydana gelmiş; bu olaylarda elli yedisi polis ve biri asker olmak üzere elli sekiz güvenlik gücü ile iki sivil yaralanmıştır. Dolayısıyla başvuruya konu olayların meydana geldiği yer ve zamanda terör örgütünün propagandasını yapmak amacıyla bu tür sembollerin taşınması ile şiddet tehlikesinin artması arasında kuvvetli bir ilişkinin bulunduğu değerlendirilmesi mümkündür.

82. Somut olayda başvuru, tanınmamak için yüzlerini kapatan ve belirli bir disiplin içinde hareket ederek Parti mitingine gelen bir grupla birlikte hareket etmiştir. Söz konusu grup PKK terör örgütü ile bu örgüte bağlı diğer örgütlerin bayrak ve flamalarını taşımış, attıkları sloganlarla şiddet ve terör yöntemini benimseyen bu örgütün destekçisi olduklarını açıkça ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvuruçunun PKK terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduklarını belli edecek şekilde davranışlarda bulunduğunu, PKK terör örgütünün propagandasını yaptığını, söz ve davranışlarıyla bir bütün olarak güvenlik güçlerine karşı şiddeti teşvik ettiğini tespit etmiştir.

83. Başvuruçunun eylem ve sözlerinin bir terör örgütünün hedef veya talimatlarıyla örtüştüğü kanaatine ulaşılmıştır. Eylem ve sözleriyle şiddete ve demokratik olmayan yöntemlere başvurulmasını teşvik eden başvuruçunun eylemlerinin demokratik yaşam için ciddi bir tehdit oluşturduğu kanaatine ulaşılmıştır. Dolayısıyla başvuruçunun cezalandırılması acil bir toplumsal ihtiyacı karşılamaktadır.

84. Başvuruçunun cezalandırılması ile PKK terör örgütünün yöntem olarak benimsediği şiddet eylemlerinin ortadan kaldırılması, demokratik yaşam için ciddi bir tehdit oluşturan şiddetin devamına ve artmasına destek olacak tarzda hareket eden kişilerin engellenmesi amaçlanmaktadır. Silahlı çatışma ortamının devam ettiği koşullarda örgüte eleman kazandırmak, örgütün yandaş sayısını artırmak ve örgütün şiddet eylemlerini meşru göstermek amacıyla faaliyet gösterdiği değerlendirilen başvuruçuya verilen bir yıl hapis cezasının kamu gücünü kullanan organların ve mahkemelerin farklı menfaatleri dengelemek konusundaki takdir yetkileri de gözetildiğinde aynı zamanda orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

85. Sonuç olarak başvuruçunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahale demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir müdahale olarak değerlendirilemez.

86. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının **İHLAL EDİLMEDİĞİNE**,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde **BIRAKILMASINA**,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE
17/7/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan y.
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ